

Winkler Nóra

OTTHONOS HAUTE COUTURE

Július 7-én nyílik a kelet-európai fotómodell-világsztárok főszereplésével készült *Women in Chanel* fotókiállítás a Ludwig Múzeumban. A kilencvenképznyi anyagot a Stockholmban élő Faragó Péter és felesége/munkatársa, Ingela Klemetz Farago jegyzik. Minden idejüket együtt töltik, látásmódjukat filmek, opera-előadások, festmények alakítják. Amikor a stúdió két sarkából egyszerre és ugyanazt az apró részletet veszik észre, teszik szóvá, picit megijednek a modellek. Budapesten beszélgettünk megszállottságról, Bronzinóról, a matyó és a Chanel, Vig Mihály és Tarr Béla, illetve az ő kapcsolatukról.

Winkler Nóra: Kötődtek a magyar fotótörténet meghatározó alakjaihoz?

Peter: Martin Munkácsi nagy újító volt a divatfotózásban, Kertész, Moholy-Nagy, Brassai vagy Capa természetesen szintén fontos inspirációk. Nem is lehet nem visszatérni hozzájuk, olyan nevek, olyan képekkel, amik az egész fotótörténetet meghatározzák.

Ingela: Az, hogy a divatfotózás művészi szintre emelkedett, velük kezdődött.

Peter: Amit csináltak, túlmutat a foton, történeti, művészeti jelentősége van. Maradandó. Minden fotós arra vágyik, hogy életművét hosszú idő távlatában szemléljék. A mostnak szólsz, de hosszú életet szeretnél neki. Ezeknél a mestereknél ma is érzed a képek feszültségét, hogy él, ami már akkor is élt. Erre nem gondol az ember tudatosan, hogy ezt a hagyományt szeretné folytatni, de benne van a szemünkben, az agyunkban ez a magyar előtörténet.

Divatfotózásról azonnal Antonioni Nagyítása ugrik be, ott rá lehet érezni, mennyit számít, ha működik a kapcsolat fotós és alanya között.

Peter: Ez a lényeg. A legfontosabb. Magán a fotózáson kevés képet kattintunk,

ezért kell, hogy működjön a dolog. Ha ott, a helyzetben valami megszületik, akkor, az exponálás tizedmásodpercében, tudod, hogy igen, ez megvolt. Ezt az érzést keresi az ember, újra meg újra. Az analóg korában az is feladata volt a fotósoknak, hogy tisztelje a nyersanyagot, ahogy a modellt és önmagát is. Sok mindenen változtatott a digitális technika, mi viszont úgy viselkedünk, mintha ez nem történt volna meg. Semmi olyan nincs a képen, ami nem volt ott a helyzetben. Amit a kamerában látsz, azt akarod a nézőnek is adni. Ez a fotó mint műfaj igazsága.

Hogy épül fel a kép? Mi az első fix pont? A modell?

Ingela: Gyakran, de van, hogy a helyszín olyan erős, hogy ahhoz keressük a ruhákat és a szereplőt.

Peter: Vagy ülünk az Operában, és beugrik valami. A Chanel ruhák is elkezdenek írni maguk köré egy történetet. Nagy szerencse, hogy házaspár vagyunk, így aztán megállás nélkül beszélgethetünk a részletekről, úgyhogy mire a fotózáshoz érünk, már felépül a világ, amibe könnyű a modellt invitálni. Fon-

tos az is, hogy érezze a bizalmunkat és ő is bízson bennünk.

Kivel jobb dolgozni, aki eleve játékos alkat vagy aki könnyen instruálható?

Ingela: Ezek tulajdonképpen színésznői feladatok, ezért inkább a bátorságukra van szükség. Hogy merjenek csúnyák lenni. Mindannyiunknak van tükrörcs, amilyenek látszani szeretünk, ide pont nem ez kell. Őket eleve gyakran szerződtetik ugyanazokra a kifejezésekre, pózokra. Nekik is jó átmerészkedni új határokon. Szexi helyett őszintének, akár költőinek lenni.

Hogyan zajlik a munka?

Peter: Van egy jellegzetes aura, kis csapatban dolgozunk, sose szerettük, ha ezer ember rohángál egy fotózáson.

Ingela: Zene se szól. Nyugodt, csendes az egész.

Peter: Inkább rendezés. Vezetjük őket egy történetben, egy szerepben, amit eljátszanak.

Mi a munkamegosztás?

Peter: Közös végig, nagyon hasonló az ízlésünk, a figyelmünk a részletekre.

© Peter Farago & Ingela Klemetz Farago

Ingela: Múzeumokban is. Végignézzünk egy kiállítást, és ugyanazok a képek, sőt motívumok tetszenek, mint a másoknak.

Mióta dolgoztok együtt?

Peter: Tizenkilenc éve vagyunk együtt, de eleinte megvoltak a magunk projektjei. Ingela a zeneiparban dolgozott David Byrne-nel, én filmes iskolába jártam.

Ingela: Ez úgy pontos, hogy Peter gyerekkora óta fotózik.

Peter: Első kamerámat Budapesten kaptam, amerikai rokonok küldték. Ötéves voltam, fej nélküli családtagok dekomponált képeit kell elképzelni.

Ingela: Gyakorlatilag kortárs művész volt.

Peter: Még olyan témáim is voltak, mint foci, cipők, haverok.

Mi a jó arány technikai felkészültség és emberekkel bánás között?

Peter: Szerintem egy százalék a technika. A divatfotóban kevéssé ez dönti el a dolgokat. A csendéletnél fontosabb, itt vagy van szemed hozzá, vagy nincs. Nem

hiszek a tanulhatóságában, egyéni, személyes dolgokon múlik.

Ingela: Ösztönökön. Ne gondolkodj túl, elmegy a pillanat, amikor exponálni kell.

Ez alapján nálatok mi formálja leginkább, ahogy láttok és néztek?

Peter: Zene.

Ingela: Természet.

Peter: Egy magazincikk.

Ingela: Egy kolibri. Most voltunk Kaliforniában, ájultan néztük a kolibriket.

Peter: Vezetsz, és jön egy kép. Mindannyiunk fejében van egy kép-bank, és a munkában nem tudod pontosan, miből jött az ötlet, lehet, hogy pont egy ciklámenszínű kismadár és a kék ég kontrasztja indítja el.

Ingela: Nyilván az is számít, hogy a Chanellel dolgozunk, a tollak, az anyagok, minden anynyira gyönyörű, hogy az is kijelöl egy irányt.

Egyeztetni kell, ha modern elemekkel vagy épp folklórral párosítjátok az haute couture darabokat?

Peter: Teljesen szabad kezet kapunk, abszo-

lút bizalom van. Ez elég nagy dolog egy fotósnak, hogy az ötletek átmennek.

Hangsúlyosak a szép kezek a képeken.

Ingela: Nagyon fontosak. A kéznek poétikája van, cserébe egy rossz mozdulat képes az egész képet elrontani. A festményeken gyönyörűek a kezek, légiesek, hosszabbak az ujjak, öröm nézni.

Mik a helyszínek?

Ingela: Ahol ül a modell, az egy fantasztikus régi üzem, egy stúdió Párizsban, de nagy, olyan, ahol színes ablaküvegeket készítenek. Régóta egy család tulajdonában van, szépen megőrzött, patinás tér. Nyár volt, nem akármilyen, 42 fok. A kamera tönkrement, valahogy mindenki túlmelegedett, de megcsináltunk huszonkét képet.

És ez a szobrász-műterem?

Ingela: Varsóban van, Chopin-portrék, később kommunista szobrok készültek ott. Itt a modell egy művész, alkotói válságban, és várja az új inspirációt.

© Peter Farago & Ingela Klemetz Farago

© Peter Farago & Ingela Klemetz Farago

Tényleg a történet dominál, a szoknyát alig látni. Hol volt a divatfotóban az a pillanat, amikor maga a ruha másodlagossá vált?

Peter: Szerintem mindig az volt. Munkácsinál a kompozíciót nézed, a nőt, aki mozdul.

Ingela: Szerintem nagyjából mostanra alakult ki ennek a nagyvonalúsága.

Ehhez kell az konszenzus, amiben a megbízó se várja, hogy a nők majd ennek mentén képzelik el, hogy állhat egy blúz. Hogy ez nem lookbook, hanem alapvetően művészeti felület, erős kép, kompozíció.

Peter: Volt ebben egy ide-oda játéka. Korábban nagyon építészeti volt a divatfotó, utána nagyon részletgazdag lett, ami engem például untatott. A 80–90-es években a ruhán volt a fókusz, de ezek magával a fotózás állapotával, jelentőségével, elfogadottságával is összefüggő változások. A 80–90-es évek laposak voltak, előtte meg nagyon élt ez a terület. És szerintem ma is gyen-

ge időszaka van. Instagram vezérelt, a minőségre másodlagosan tekintő kor.

Mindegy, milyen kamerával fotózol, mi csoda fantasztikus filmre, milyen pontsűrűséggel.

Ingela: Sose láttál ennyi embert fotózni. Akárhova nézel, megállás nélkül fényképeznek. Ez új.

Peter: A social média kilúgozza a fotót, mindenki utánoz, és abban a tudatban él, hogy bármi bármikor újracsinálható. A digitális technológia óriási változást hozott, relatíve rövid idő alatt egyszerűen átformálta, ahogy ma a fotográfiára nézünk. Egyértelműen látszik, ki az, aki analóggal kezdte és járt már sötétszobában, és ki az, aki soha.

Ingela: Ha valami lemaradt a képről, se baj, utómunkában rátesszük, retusáljuk, ez a nézet.

Peter: Szomorú idők.

Ingela: Inkább változó, alakuló idők. Megy valamerre, bár senki se tudja, merre.

Peter: Viszont megnyomták a visszatekerő gombot is, újra divatosak az igazi filmes kamerák.

Ingela: És egyre több fotómúzeum nyílik. Egyértelműbb, hogy művészeti ág.

Peter: Ezért is jók az ilyen projektek. Értkeled a gyors kattogtatás közepette, hogy kiáll valami mellett, és hosszú életű.

Gyönyörű a fotók felületi gazdagsága, ez a dús, szinte tapintható anyagszerűség.

Peter: Elvben ez lenne a fotózás lényege. Hogy átjön a felületen valami érzélem.

Ingela: A mozdulatok, testtartások, pózok sokat merítenek a képzőművészetből, Schiele, Klimt nőalakjai jönnek vissza.

Palvin Barbara üde és szexi szokott lenni, itt szinte kislányos. Mint a királyi családok gyerekportréin, van valami meglepettség benne.

Ingela: De jó, hogy ezt mondd, nála Bronzino volt a fejünkben, ez a tiszta, puha gyermekiség, némi ijedtséggel a tekintetekben.

Szórakoztató nézni, milyen jól működik egymással a magyar népművészet és a francia haute couture.

© Peter Farago & Ingela Klemetz Farago

Peter: Nagy élmény matyó fejdíszeket társítani Chanel ruhákhoz. Néha színek alapján kerülnek össze, vagy épp mert nagy a kontraszt, vagy egy sápadt vályogfal jó háttér egy fekete selyemszoknyához. Ingela: A modellekkel dolgozni is nagy élmény. Errefelé nagyon femininek a nők, érzékenyek, de nem túl szexik, van egyfajta intelligencia ebben a szépségben.

Más, mint máshol?

Ingela: Az oroszok nőiessége valahogy erőlködő. Nekik a modellkarrier kiszabulási lehetőség, és ezt a szándékot érezni is. Errefelé magabiztosabbak a nők.

A hagyományos hímezett paraszti párnák is jól mennek a harisnyákhoz.

Hogy bukkantok rá a hasonlóságokra? Ruharészletek emlékeztetnek valamire, és elkezdtek utánakeresni?

Ingela: Igen. Például, a lengyel modellel olyan kompozíciót kerestünk, ami táplálkozik Balthus – aki félig lengyel – világából és a Polanski-filmekből. A magyar pusztá fotóinál a helyszín és a tárgyak voltak meg először. A hangulathoz

Tarr Béla volt fontos inspiráció, ez a fura, üres magány onnan jön. Talákoztunk Víg Mihállyal, rajta keresztül ismertük meg a Tarr-filmeket.

Peter: Micsoda erős művészi állítás az a filmes életmű. Jelentős szelete egy emberi életnek. És a zene, lenyűgöző, milyen mélyen tud összeérni két alkotómunka.

Ingela: Egyáltalán, hogy ma ilyen filmeket le lehet forgatni. Ma.

Peter: Nekem otthonos is, ezen a filmes nyelven nőttem fel.

Hol is volt az?

Peter: Szekszárdon születtem, kétévesen jöttünk Budapestre, hat voltam, amikor Stockholmba menekültünk.

Miért akkor és miért oda?

Peter: 1982-ben vagyunk, még kommunista időkben. Apám orvos volt és kapott egy ösztöndíjat. Akkor már gondolkoztak az elmenésen, London vagy New York volt tervben, de jött a stockholmi ösztöndíj, hogy megtanuljon egy sebészi eljárást, amit majd itt tanít. Anyám tanárnő volt. Apám tehát kiment, mi meg félév

rá kaptunk nagy nehezen látogatói vízumot, és a nővéremmel, anyámmal kiutaztunk meglátogatni karácsonykor. Akkor láttam először banánt. És nem tudtam, amit a szüleim igen, hogy nem fogunk hazamenni Magyarországra. Senkinek se mondták el, kétheti ruhával jöttünk két, többször is ellenőrzött bőrönddel. A szüleim a családnak, közeli barátoknak se szóltak.

Erős pár lehettek, ha ezt ketten lejátszották. Innen nézve még érdekesebb, hogy te is olyan feleséget választottál, akivel a szokásosnál erősebb a kötés.

Peter: Ingela az első fontos kapcsolat, és az utolsó is.

Örülsz, hogy ezt a vallomást spontán ki-szedtük belőle?

Ingela: (nevet) Azért sejtettem.

Peter: Nem kell kiprészelnem, elmondom én ezt minden áldott nap.